

Základy zahájení

Šachovou partii rozdělujeme na tři části – zahájení, střední hru a koncovku. Určit kde končí zahájení a začíná střední hra mnohdy ani nejde, proto je dobré studovat dané zahájení vždy jako celek. Podle prvního tahu dělíme zahájení do tří kategorií – na otevřené hry, polootevřené hry a zavřené hry.

Otevřené hry začínají tahem **1. e4 e5**.

Polootevřené hry začínají tahem **1. e4**, po němž následuje **jiný tah černého než je e5**.

Zavřené hry začínají jiným tahem než je 1. e4, např. **1. d4, 1. c4, 1. f3** aj.

Zahájením označuje tedy několik úvodních tahů partie. Dobře rozehraná partie nám může usnadnit cestu k vítězství, naopak špatně sehrané zahájení znamená pro nás většinou velké komplikace či prohru, měli bychom tedy již své první tahy důkladně promýšlet. Současná teorie hry v zahájení je dosti složitá a rychle se rozvíjí, proto se nyní seznámíme pouze s obecně platnými zásadami, které platí ve většině dnes běžně hraných zahájeních a budeme-li se jich držet, usnadníme si tím naši další hru.

Oč se tedy od prvního tahu snažit?

- **Bojovat o střed šachovnice**, např. pěšci mohou střed nejen obsazovat tahy e4, d4 (e5, d5), podporovat boj o něj tahy c3, d3, f3 (c6, d6, f6) nebo ho napadat tahy c4, f4 (c5, f5), ale také uvolňují linie či upevňují pole pro vlastní figury.
- **Figury rozehrávat na vhodná pole**, tedy tam, kde mají největší působnost a nemohou být ihned ohrožovány soupeřovými kameny. **Snažit se, aby byly co nejvíce aktivní**, aby soupeři vytvářely nepříjemné hrozby, a **sehrané** - vzájemně se doplňují a kryjí. **Lehké figury vyvíjíme nejdříve**, jezdce do středu šachovnice a střelce na volné úhlopříčky. Věže následně umísťujeme na volné sloupce či na ty sloupce, které plánujeme otevřít a dámu nejčastěji umísťujeme na 2. nebo 3. řadu.
- **Krále schovat co nejdříve do bezpečí** pomocí rošády a nikdy **neoslabovat postavení krále bezdůvodně** (např. tahy pěšci poblíž krále po rošádě), myslíme na to, že král může být ohrožen již od prvních tahů.
- **Před každým tahem kontrolovat, čím nám soupeř hrozí**. Hrozí-li nám nebezpečí, **hrozbu okamžitě řešíme**, nehrozí-li nám nebezpečí, pokračujeme v plánu. Pamatujeme, že naše **tahy by měly mít smysl a navazovat na sebe**.
- **Neztrácet čas – nehrát zbytečně jednou figurou dvakrát či vícekrát po sobě**, není-li to nezbytně nutné, **šetřit tahy pěšci**, především pěšci „a“, „f“ a „h“, znamenají pro nás většinou zbytečné oslabení, **kameny rozehrávat tak, aby si vzájemně nepřekážely**.
- **Nejprve rychle dokončit vlastní vývin** a poté se soustředit na útočné akce proti soupeři. Současně bychom také měli bránit dobrému vývinu soupeře, klást mu různé překážky, a neusnadňovat mu hru tím, že sami budeme hrát zbytečné, slabé tahy, nedodržovat správné zásady zahájení, přehlížet jeho hrozby a hrát zbrkle.

Nehraje-li soupeř podle zásad a my získáme náskok ve vývinu, jsme povinni toho okamžitě využít – nejlépe **aktivní hrou** proti jeho králi a to třeba i za cenu oběti¹ figury. Soupeře bychom měli potrestat za jeho slabou hru a ne mu dát možnost pozici vyrovnat.

¹ Oběť je tah, kterým hráč dává soupeři možnost materiální výhody za účelem dosažení výhody jiné, např. matového útoku.

Volba zahájení je na každém z nás. Začátečníkům bych však doporučil hrát otevřené hry, neboť vedou k živé figurové hře a mají přehlednější strategické plány i taktické možnosti. **Dobrá orientace** v jednotlivých systémech zahájení a typických pozicích těchto systémů **je důležitou součástí našeho úspěchu. Neměli bychom se však jednotlivé tahy učit z paměti, ale měli bychom se vždy snažit pochopit význam těchto tahů a umět je použít.** Je-li to možné, doporučuji se před partií blíže seznámit s tím, co hraje náš soupeř, nebudeme poté u partie příliš zaskočeni a můžeme si na něj také něco sami připravit.

Pamatujme si, že hrát příliš brzy dámou není dobré, neboť může být rychle napadána soupeřovými kameny s tempem² a **vývin figury na pole, z kterého může být ihned v dalším tahu vypuzena, je pro nás vždy nevýhodný.** Jezdec na kraji šachovnice je pro zlost, proto i tento tah hrajme jen v nutných případech a střelci se na okraji také cítí hůře, neboť dostat je později z kraje do středu šachovnice či na druhé křídlo trvá nejméně dva tahy, mnohdy i více.

Paul Morphy – vévoda Karel Braunschweigský a hrabě Isouard

Paříž 1958, hráno v lóži operního divadla o přestávce Lazebníka sevillského

1. e4 e5 2. Jf3 Vyvíjí jezdce a napadá pěšce na e5. **2. - d6** Slabší tah.

1) Proč je tento tah slabší?

2) Jaký jiný tah by byl za černého vhodnější a proč?

3. d4 Bílý obsazuje střed a podruhé napadá pěšce. **3. - Sg4?** První vážná chyba černého umožňuje bílému se rychleji rozvinout. **4. dxe5 Sxf3 5. Dxf3 dxe5 6. Sc4** Bílý stojí lépe, má vyvinutého střelce a dámu, připravenou rošadu a hrozí matem na poli f7. **6. - Jf6?** Druhá, již rozhodující, chyba umožňuje bílému dvojí úder. **7. Db3** Dvojí úder. **7. - De7 8. Jc3!?** Snaží se o co nejrychlejší vývin.

3) Jak by partie mohla pokračovat po „8. Sxf7+!“?

4) Jak by partie mohla pokračovat po „8. Dxb7“?

8. - c6 Připravuje chybné **9. - b5. 9. Sg5** Vyvíjí střelce a přivazuje černého jezdce k dámě. **9. - b5?** Třetí chyba. **10. Jxb5!** Bílý stojí výrazně lépe, útočí tedy i za cenu oběti jezdce.

5) Co by černý mohl zahrát, kdyby bílý ustoupil střelcem na e2?

10. - cxb5 11. Sxb5+ Jbd7

6) Jak lze pokračovat v případě tahu 11. - Kd8?

12. 0-0-0 Ukrývá svého krále do bezpečí, rozehrává věž, podruhé napadá černého jezdce a kontroluje volný d-sloupec. **12. - Vd8** Kryje jezdce. **13. Vxd7!** Druhá oběť. **13. - Vxd7 14. Vd1** Rozehrává poslední nehrající figuru. **14. - De6** Přerušuje vazbu a uvolňuje dráhu střelci. **15. Sxd7+** Vývodná výměna střelce za věž, zisk kvality, s útokem. **Jxd7 16. Db8!!** Poslední oběť a hřebíček do rakve černého. **16. - Jxb8 17. Vd8 mat.**

2 Tempo = zisk času. Dosáhneme-li svého cíle rychleji (tj. menším počtem tahů) než bylo původně nutné, tempo získáváme, naopak, jsme-li nuceni (zejména v obraně) hrát některé tahy navíc, tempo ztrácíme. Většinou je pro nás tedy výhodné tempa získávat, a měli bychom se o to snažit, ovšem v některých pozicích (zejména v koncovkách) může být pro nás lepší tempo ztratit a „předat“ tím povinnost tahu na soupeře.